

Inž. Blanka Bajagić,
Poljoprivredni institut — Titograd

Himera boje cvijeta karanfila (*dianthus caryophyllus* L.) u staklarama

Biljna himera je poznata već nekoliko stotina godina. Prvi je pominje T a n a k a (1927) kao *Bizzarria orange* iz 1644. Ova himera se javlja na *Citrus aurantium* L. i *Citrus media* L. W i n k l e r (1907) prvi je upotrijebio termin »himera« da opiše biljku sastavljenu od genotipski različitih tkiva. W i n k l e r se tim terminom koristio kod biljaka koje vode porijeklo od dvije različite biljne vrste, dok ga je B a u r (1908-1909) proširio da bi uključio biljke sastavljene od genetski različitih tkiva koja vode porijeklo od iste biljne vrste. Ova je terminologija bila kasnije specificirana tako da Winklerove himere obuhvataju normalno promjenjive i kratkotrajne sektoralne himere, dok Baureove obuhvataju periklinalne koje se učestalo javljaju, i to jedino u stabilnih tipova.

Najraniji rad na himerama izvršen je isključivo radi opisivanja prirode, ali kasnije su one upotrebljavane najviše radi objašnjenja raznih anatomskih i citoloških stanja u biljkama, i o tome se u literaturi mogu naći vrlo značajni podaci.

Prirodni areal roda *Dianthus*a jeste područje Mediterana. Već vrlo davno vršeni su mnogi značajni radovi na ukrštavanju karanfila. Jedan je od rezultata međusobnog ukrštavanja tri razna specijesa karanfila (*D. chinensis* L., *D. fruticosus* L. i *D. plumarius* L.) *D. caryophyllus*, koji se danas kutivira.

U SAD karanfil je prenijet iz Francuske 1852. god. i od tada je mnogo učinjeno da se intenzifikuje njegovo kultiviranje, ali nije bilo ni jednog sistematskog pokušaja da karanfil razmnožen generativno sačuva svoje osobine. Cijeli rad je zasnovan na vegetativnom

**LES RENDEMENTS DU BLÉ CULTIVÉ EN MONOCULTURE ET APRÈS
QUELQUES PRÉCULTURES EN 1970/71 SUR LES SURFACES
DU KOMBINAT »PEĆ«**

par

*Dr M. Stojanović, dr A Đokić, B. Petrović, dipl. ing.,
M. Jašović, dipl. ing. et M. Perović, dipl. ing.*

R é s u m é

Sur les surface du Kombinats »Peć«, le blé d'hiver est cultivé chaque année, à peu près sur 3000 hectares. C'est la principale culture du Kombinats. Les autres cultures, comme la betterave, le tournesol, le maïs, le pois pour l'élevage du bétail etc. occupent des surfaces moins importantes. A cause de cela et de telle structure des surfaces semées, il est normal que le blé se cultive 1, 2, 3 et même plus ans en monoculture sur des mêmes surface, et pour cela les rendements diminuent par rapport aux rendements obtenus après les autres précultures. Tandis que le rendement moyen du blé après la betterave a été 35,09 qx/ha et après le tournesol 36,53 qx/ha, le rendement moyen du blé en monoculture a été, en dépendance de nombre des années en monoculture entre 28,11 qx/ha à 32,10 qx/ha. A cause de cela, il faudrait diminuer les surfaces en monoculture et choisir les meilleures précultures pour stabiliser les rendements du blé sur le Kombinats. En outre, il faudrait faire l'attention sur la choix des variétés qui supportent mieux le système de la culture du blé en monoculture. D'après les résultats de quelques essais, la variété du blé Hybride — 013 supporte assez bien la monoculture.

dini bila zasijana pšenica na površini od 2 898 ha a da joj je prosječan prinos bio 32,04 mc/ha, ali različit u zavisnosti od predusjeva. Sa površine od 494,4 ha, poslije šećerne repe prinosi su bili 35,09 mc/ha; sa 260 ha, poslije suncokreta 36,53 mc/ha; poslije silažnog kukuruza sa 66 ha 29,72 mc/ha; poslije graška sa 249,7 ha 33,59 mc/ha. Najzad, prinosi u monokulturi različite dužine trajanja različiti su i u zavisnosti od trajanja monokulture. Na površini od 818,8 ha, na kojoj je pšenica gajena i prethodne godine, prinos je bio 30,89 mc/ha, sa površine od 549,7 ha poslije monokulture prethodne dvije godine 28,11 mc/ha i najzad sa površine 456,5 ha, na kojoj je pšenica gajena prethodne tri godine, prinos je bio 32,10 mc/ha. Poslije ugara u prethodnoj godini, na neznatne površine od 3 ha prinos je bio 31,20 mc/ha.

Prikazani rezultati o uticaju predusjeva i monokulture na prinos pšenice na površinama Poljoprivredno-industrijskog kombinata — Peć u 1970/71. godini dozvoljavaju da se zaključi sljedeće:

1. Na velikom dijelu površina Poljoprivredno-industrijskog kombinata — Peć pšenica se gaji u sistemu monokulture, koja traje od jedne do tri godine. U 1970/71. godini od ukupno zasijane površine pšenicom preko 1 800 ha, ili 28⁹/₁₀, bilo je u monokulturi.

2. Gajenje pšenice u monokulturi smanjuje prinose, naročito druge i treće godine. Prosječan prinos poslije šećerne repe bio je 35,09 mc/ha, poslije suncokreta 36,53 mc/ha i u monokulturi 28,11 mc/ha do 32,10 mc/ha.

3. Prinosi u monokulturi manji su od prosječnog prinosa sa ukupnih površina Kombinata, a značajno manji od prinosa dobivenih poslije povoljnih predusjeva. Ovo ukazuje na nužnost napuštanja sistema monokulture, kao i na izbor predusjeva poslije kojih će prinosi biti veći i stabilni na svim površinama Kombinata.

4. Izvjesna odstupanja u visini prinosa pšenice gajene u monokulturi druge i treće godine, pri čemu su treće godine veći nego druge, mogu se objasniti razlikama u plodnosti i bogatstvu zemljišta Kombinata. Napuštanje gajenja pšenice u monokulturi zahtijeva, takođe, pojačana erozija zemljišta Kombinata, sve intenzivnija zakorovljavanja usjeva i veći napadi biljnih bolesti i štetočina.

5. Na površinama na kojima se pšenica mora gajiti u monokulturi jednu do dvije godine, neophodno je obratiti posebnu pažnju izboru sorata koje monokulturu bolje podnose, a takođe i obradi zemljišta, đubrenju i njezi usjeva, kako bi se nepovoljno djelovanje monokulture na prinos svelo na što manju mjeru.

Tab. 1. — Prinosi ozime pšenice poslije predusjeva i u monokulturi na površinama Poljoprivredno-industrijskog kombinata — Peć u 1970/71.

Predusjev	U P R A V A											
	Barane		Budisavci		Zahać		Vitomirica		Gusar		Dubrova	
	ha	mc/ha	ha	mc/ha	ha	mc/ha	ha	mc/ha	ha	mc/ha	ha	mc/ha
Seterna repa	117,0	39,2	168,8	40,3	—	—	15,0	31,0	57,4	38,8	136,3	23,9
Suđcokret	—	—	—	—	—	—	—	—	260,0	36,5	—	—
Kukuruz za silažu	—	—	—	—	—	—	36,0	37,0	—	—	30,0	21,0
Ozimi grašak	57,0	24,3	89,0	32,5	75,7	38,8	28,0	42,2	—	—	—	—
Strnine 1 godina	186,0	31,7	209,7	32,9	—	—	121,0	26,7	264,0	31,2	38,1	28,8
Strnine 2 godine	153,0	27,7	206,5	25,8	55,3	27,8	105,0	32,8	30,0	31,2	—	—
Strnine 3 godine	154,0	34,7	66,7	23,9	93,8	28,4	16,0	29,0	126,0	37,1	—	—
Ugar	—	—	—	—	—	—	—	—	3,0	31,2	—	—
Prosječni prinos po upravljanju	667,0	31,5	740,7	31,8	224,8	31,7	321,0	33,1	740,4	34,3	204,4	24,5

Prosječan prinos svih površina
 Ukupne površine pod pšenicom iznosile su 2888,3 ha,
 a prosječni prinos je bio 32,3 mc/ha

Na površinama Kombinata gaje se uglavnom sorte Bezostaja 1, San pastore, Libelula, a od domaćih hibrid — 013. Na manjim površinama u toku prošle i ove godine gaje se sorte Aurora i Kavkaz. Takođe, u toku proteklih godina, gajen je, na relativno većim površinama jari ječam. Gajenje ječma, s obzirom na površine njime zasijane, uticalo je dosta često da se plodosmjena pšenice obavlja ječmom. Ovo je povećavalo procenat gajenja strnina u monokulturi s obzirom na to što ječam pripada pravim žitima. Tako, povećanjem površina pod ječmom, u uslovima kada površine pod pšenicom ne samo što se ne smanjuju već se pokazuje potreba za njihovim povećanjem, gajenje ovih kultura u sistemu monokulture sve je redovnija pojava.

Kombinat Peć ima u svom sastavu uprave: Barane, Budisavci, Vitimirica, Zahać, Gusar i Dubrova. Površine zasijane pšenicom u 1970/71. godini različite su po upravama.

Obrada zemljišta, sjetva i đubrenje mineralnim đubrivima vršeni su, na svim upravama zavisno od sorte koja se gaji, prema jednakim preporukama stručne službe Kombinata. Đubrenje za pšenicu vršeno je u količini NPK mineralnih đubriva od 900 do 1 300 kg/ha.

Prinosi pšenice za svaku upravu i za Kombinat u cjelini dati su u tab. I.

Zavisno od mjesta koje je pšenica zauzimala u sistemu gajenja prinosi su različiti. Tako, na upravi Barane, od ukupno 667 ha, pšenica je poslije šećerne repe posijana na 117 ha, a dobijen je prinos od 39,22 mc/ha. Na 57 ha poslije ozimog graška, prinos je bio 24,33 mc/ha. Najzad, na znatnim površinama pšenica je sijana u monokulturi u toku 1-3 godine: na 57 ha poslije pšenice u prethodnoj godini dobiven je prinos od 31,73 mc/ha; sa 153 ha sa pšenicom kao predkulturom dvije prethodne godine, prosječan prinos je bio 27,66 mc/ha, a na 154 ha, sa predkulturom pšenice od tri godine, dobijen je prinos od 34,67 mc/ha.

Posebno su uticaj predusjeva i monokulture na prinos ispoljeni na površinama uprave Budisavci. Sa 168,7 ha na kojima je predusjev bila šećerna repa, iznosio je 40,26 mc/ha, sa površine od 89 ha — sa predusjevom ozimim stočnim graškom 32,54 mc/ha, a poslije pšenice sa 209,7 ha 32,92 mc/ha; poslije pšenice na istim površinama u toku dvije prethodne godine (površina 206,5 ha) 25,82 mc/ha, a sa površine 66,7 ha sa predusjevom pšenice u toku prethodne tri godine 23,90 mc/ha.

Ako se analiziraju rezultati o uticaju predusjeva i monokulture na prinos pšenice za Kombinat u cjelini, vidi se da je u 1970/71. go-